

Nr 7.

Ankom till riksdagens kansli den 18 maj 1925 kl. 1 e. m.

Andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 7, i anledning av från första kammaren delgivet beslut rörande väckt motion, angående skyldighet för domstolarna att överlämna rättegångsprotokoll till fångvårdsanstalterna och till de villkorligt dömdas övervakare.

I en inom första kammaren väckt och till första kammarens första tillfälliga utskott för behandling hänvisad motion, nr 180, har herr *Alfred Petré*n hemställt, att riksdagen måtte besluta en skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställen, att föreskrift måtte utfärdas angående skyldighet för domstolarna att, i den utsträckning Kungl. Maj:t finner lämpligen kunna ske, ställa rättegångsprotokollen till fångvårdsanstalternas förfogande eller, där villkorligt straff ådömts och förordnande om övervakning skett, till övervakarens förfogande.

I motionens syfte har herr *Bror Petré*n instämt.

Nämnda utskott har i vederbörlig ordning inhämtat utlåtande över motionen från fångvårdsstyrelsen samt, sedan utskottet satt styrelsen för föreningen Sveriges häradshövdingar och föreståndaren för Skyddsvärnet, slottspastorn A. Wirén, i tillfälle att till utskottet inkomma med yttranden över motionen, från dessa fått mottaga de utlåtanden, vilka, jämte fångvårdsstyrelsens utlåtande, äro såsom bilagor fogade till utskottets i ärendet avgivna utlåtande nr 7.

Utskottet har rörande motionen anfört följande: »Med nu rådande uppfattning av straffändamålet är det naturligt, att fångvården i hög grad måste inrikta sig på att genomföra en så vitt möjligt individuell fångbehandling till den dömdes upprättelse. Skall det lyckas fångvårdsmyndigheterna att med för den dömdes såväl som för det allmänna gynnsamma resultat utföra detta svåra och betydelsefulla sociala värv, är det givetvis av yttersta vikt, att fångbehandlingen grundas ej blott på erfarenheterna av fången under strafftiden, utan ock på en noggrann kännedom om dennes föregående levnad och miljöförhållanden, motivet till brottet och de närmare omständigheterna därvid. De domstolsutslag, som till fångvårdsanstalterna överlämnas, innehålla icke någon uppgift härutinnan. Man har därför huvudsakligen varit hänvisad till fångens egna mer eller mindre trovärdiga uppgifter och till de

Första kam-
marens
utskott.

upplysningar, som genom hänvändelse till vederbörande ortsmyndigheter stått att vinna. Enligt vad från fängvårdshåll vitsordas, äro de upplysningar, som på angivna sätt kunna inhämtas, i många fall synnerligen bristfälliga och knapphändiga.

Såsom motionären framhållit, är också bland fängvårdsmännen den uppfattningen allmän, att det för bedömandet av fångens karaktär och för möjligheterna att moraliskt påverka honom är nödvändigt, att de upplysningar, som på nyss angivna sätt inhämtas, kontrolleras och fullständigas genom de uppgifter, som kunna erhållas ur rättegångsprotokollen i den dömdes mål.

Utskottet inser tillfullo svårigheterna för fängvårdsmännen att med de knappa och otillförlitliga uppgifter om den dömda, som nu stå dem till buds, genomföra en fruktbarande individuell fängbehandling. Även om rättegångsprotokollen understundom icke skulle innehålla de härför nödiga upplysningarna, synes det dock utskottet uppenbart, att en underlättad tillgång till rättegångsprotokollen skulle kunna i väsentlig mån vidga kännedomen om den dömdes karaktär och personliga förhållanden. Då betingelserna för en rationell individuell fängbehandling således skulle ökas, därest, såsom motionären yrkat, rättegångsprotokollen av domstolarna tillhandahölles fängvårdsmyndigheterna, anser sig utskottet böra förorda, att åtgärder i detta syfte vidtagas.

Om sålunda fängvårdsanstalterna erhålla rannsakningsprotokollen i de dömdas mål, kan det även synas motiverat, att, såsom av motionären ifrågasatts, i de fall, där villkorlig straffdom ådömts och förordnande meddelats om den dömdes ställande under övervakning, rättegångsprotokollen också överlämnas till övervakaren. Detsamma torde även kunna gälla ifråga om tillsyningsmannen för villkorligt frigiven person. Fängvårdsstyrelsen har emellertid i fråga om villkorligt dömda ansett, att ett åläggande för domstolarna att tillhandahålla utskrifter av rannsakningshandlingarna skulle kunna bliva alltför betungande i förhållande till det gagn, som därmed vunnas, enär i de flesta fall såsom övervakare torde utses någon person i den villkorligt dömdes hemort, vilken på förhand ägde erforderlig kännedom om skyddslingens förhållanden. Vidare kunde det, därest omfattande rannsakningshandlingar överlämnades till övervakare och tillsyningsmän, vilka funne sig moraliskt förpliktade att genomläsa protokollen, öka svårigheterna att erhålla för uppdragen villiga enskilda personer, och slutligen uppkomme en viss risk, att handlingarnas innehåll av oaktsamhet eller obetänksamhet finge en mindre önskvärd spridning, som kunde till den dömdes skada utnyttjas i sensationssyfte.

Utskottet finner visserligen dessa synpunkter beaktansvärda, men vill i fråga om den förstnämnda invändningen framhålla, att det givetvis icke bör åläggas domstolarna att tillhandahålla rättegångsprotokollen i andra fall eller i vidare mån, än sådant anses av omständigheterna påkallat, varför i de fall, då övervakare redan äga nödig kännedom om den villkorligt dömda, utskrift av rättegångsförhandlingarna för övervakares räkning icke torde komma att påfordras.

I de fall åter, då dessa icke äga erforderlig kännedom om sina skyddslingar, lär det, såsom ock av föreståndaren för Skyddsvärn närmast rörande villkorligt dömda framhållits, vara synnerligen angeläget att bereda övervakaren tillgång till sådana handlingar, som klarlägga den föröfvade förseelsen och den dömdes personliga förhållanden. Det är nämligen till dessa faktiska meddelanden, som övervakaren måste anknyta utövändet av sin funktion som övervakare i de fall, då han ej på grund av särskilda omständigheter redan äger nödig kännedom om sin skyddsling i nämnda avseenden. Övervakaren har ej heller såsom i fråga om de i straffanstalt förvarade genom de yttre förvaringsåtgärderna möjlighet att närmare lära känna och påverka sina klienter och synes alltså i lika mån och understundom i än högre grad än fängvårdsmyndigheterna kunna hava behov av rannsakningshandlingarna i sina skyddslingars mål. Beträffande dessa handlingars omfattning lär det, såsom fängvårdsstyrelsen framhållit, i regel kunna vara tillfyllest, att rapporten om förundersökning för den villkorligt dömda och biografibladet för den villkorligt frigivne tillställas övervakaren eller tillsyningsmannen.

Fängvårdsstyrelsens farhåga, att det moraliska tvånget för övervakare och tillsyningsmän att genomläsa protokollen skulle öka svårigheterna att erhålla för uppdragen villiga personer, synes icke vara befogad. Iakttages nämligen den begränsning, som ovan antytts, torde läsningen av desamma icke bliva betungande. Någon risk att handlingarnas innehåll, såsom fängvårdsstyrelsen befarar, skulle kunna få en mindre önskvärd spridning, torde knappast föreligga, då ju utseendet av övervakare och tillsyningsmän måste ske med största urskillning. Till undvikande så vitt möjligt av en dylik risk synes emellertid sådan bestämmelse lämpligen böra åvägabringas, att de till övervakare och tillsyningsmän utlämnade handlingarna skola efter viss tid återställas till vederbörande myndigheter. Till de närmare bestämmelserna härom återkommer utskottet i det följande.

Det bör givetvis noga prövas, i vilka mål och i vilken omfattning protokollsutskriften må av domstolarna tillhandahållas. Lämpligt torde vara, att domstolarna först efter gjord rekvisition skola hava att till fängvårdsmyndigheterna överlämna dylika protokollsutskrifter. Sådan skyldighet synes *i regel* böra, på sätt fängvårdsstyrelsen föreslagit, gälla de mål, i vilka dömts till fängelse eller straffarbete i minst ett år. Vidare torde fängelsemyndighet böra äga att i alla de mål, i vilka person, som ej uppnått 21 års ålder, dömts till urbota straff, hos domstolen rekvirera vederbörliga protokollsutskrifter, men även i andra särskilda fall, där strafftiden är mindre än ett år och fängelsemyndigheten prövar kännedom om protokollen erforderlig för fängbehandlingen, synes fängelsemyndigheten böra äga rätt att erhålla tillgång till rättegångsprotokollen.

För att begränsa domstolarnas arbete med utskrivandet av protokollsutdrag för här ifrågasvarande ändamål torde särskilda föreskrifter böra utfärdas. Därvid torde lämpligen, såsom av fängvårdsstyrelsen ifrågasatts, kunna föreskrivas,

att häktad person, som erhållit protokoll åt sig utskrivna utan avgift, bleve underkastad skyldighet att ställa dem till fängelsemyndigheternas förfogande, att protokoll, som lämnats vederbörande allmänna åklagare, skulle vid påfordran hållas fängelsemyndigheterna till handa, samt att, där rannsakningsmålet blivit av överdomstol slutligen avgjort, det exemplar av protokollet, som finnes hos domstolen förvarat, skall till fängelset utlämnas. Vidare synes det ur flera synpunkter ändamålsenligt, att protokollen, då särskild utskrift för här ifrågavarande ändamål påkallas, tillhandahålles endast i transumt, innehållande uppgifter om den dömdes personliga förhållanden, omständigheterna vid brottets begående och dylikt.

I fråga om tillhandahållande av protokollsutskrifter åt tillsyningsmän för villkorligt frigivna behöves endast en föreskrift, att den utskrift av rättegångsprotokollet, som legat till grund för prövningen av frågan om fångens villkorliga frigivning, vid frigivandet tillhandahålles tillsyningsmannen i den utsträckning, som kan synas erforderlig. Beträffande övervakare synes det lämpligt, att fängvårdsstyrelsen på hemställen av övervakaren efter föregående prövning verkställer rekvisition av nödiga utskrifter.

I den mån bestämmelser i ovan angivet syfte kunna medföra större tunga för häradsövdingarna, än som skäligen synes böra utan särskild ersättning påvila dem, torde det böra ankomma på Kungl. Maj:t att genom lämpligt tillägg till lösenförordningen härom meddela föreskrifter.»

På grund av det anförda hemställde utskottet, att första kammaren måtte för sin del besluta, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att bestämmelser måtte utfärdas angående skyldighet för domstolarna att i mål rörande till frihetsstraff dömda personer i lämplig utsträckning ställa rättegångsprotokoll eller delar därav till vederbörande fängelsemyndigheters förfogande för tillgodoseende av den individuella fängbehandlingen samt för möjliggörande för övervakare av villkorligt dömda att vederbörligen fullgöra dem påvilande uppgifter.

Första kam- Sedan utskottets ovanberörda hemställen blivit av kammaren vid plenum
marens den 29 april bifallen, har beslutet delgivits andra kammaren, som hänvisat
beslut. ärendet till sitt femte tillfälliga utskott.

Femte till- Vid behandling av ifrågavarande ärende har utskottet till en början ansett
fälliga sig böra meddela en redogörelse angående nu gällande föreskrifter i vad de-
utskottet. samma avse personliga uppgifter i rättegångsprotokoll rörande de tilltalade. I kungl. brev den 31 oktober 1820 är förklarad, att, då undersökningar i grövre brottmål icke sällan saknat erforderlig fullständighet, rannsakingens fullständighet icke kunde anses vara tillräckligen vunnen endast genom upptagande av de omständigheter, som gäve laglig visshet om brottets verklighet och egenkap, samt den tilltalades överbevisning, utan att domaren ock borde söka upplysning angående den tilltalades levnadsomständigheter och i övrigt noga

utreda de motiver, som till gärningen föranlett, och den tilltalades förhållande nyss före och efter brottets utövande.

Enligt 25 § i lagen den 28 juni 1918 angående villkorlig straffdom gäller, att domstols ordförande, efter erhållen anmälan därom att någon, som fyllt aderton år, blivit häktad för sådant brott, att villkorlig dom kan ifrågakomma, skyndsamt skall förordna om förundersökning, huruvida erforderliga förutsättningar finnas för villkorlig dom. Likaledes kan domstolen under målets handläggning vid behov förordna om förundersökning. Enligt lagen den 6 juni 1924 innefattande bestämmelser om förfarandet i brottmål rörande vissa minderåriga skall särskild förundersökning verkställas, då någon, som ej fyllt aderton år, blivit häktad för vissa brott. Enligt instruktionen den 20 juni 1924 för förundersökare skall denne verkställa en, så vitt möjlig, fullständig utredning om den tilltalades karaktär och personliga förhållanden i övrigt samt rörande omständigheter, vilka eljest äro ägnade att ådagalägga, huruvida det finnes skälig anledning antaga, att han skall låta sig rätta utan undergående av straff. Har den tilltalade ej fyllt aderton år, skall vid utredningen särskilt beaktande ägnas jämväl åt graden av hans förståndsutveckling samt åt omständigheter, av vilka eljest må framgå, huruvida uppfostrande åtgärder påkallas för hans rättande. Förundersökaren hör för vinnande av dylik utredning sätta sig i personlig förbindelse med den tilltalade samt besöka hans hem för att inhämta upplysningar från hans närmaste och bilda sig en på personlig iakttagelse grundad uppfattning om förhållandena i hemmet. De sålunda vunna uppgifterna och iakttagelserna skall förundersökare kontrollera och fullständiga genom införskaffande av upplysningar från myndigheter och enskilda personer. Likaledes bör förundersökare ägna särskild uppmärksamhet åt svårare kroppslig eller själslig sjukdom eller defekt, varav den tilltalade möjligen kan lida. Enligt särskild föreskrift åligger det allmän åklagare att beträffande häktad person infordra fullständigt utdrag av straffregistret för den tilltalade.

Jämte det i bestämmelser lämnats föreskrift om skyldighet för domstolarna att till verkställighet expediera utslag i brottmål har genom särskild föreskrift i § 20 kungl. förordningen den 7 december 1883 angående expeditionslösen, sådan denna paragraf lyder enligt kungl. kungörelsen den 21 mars 1919, stadgats skyldighet för domstolarna, att i fall, då förordnanden meddelats om minderårigs insättande i allmän uppfostringsanstalt, till vederbörande länsstyrelse översända fullständigt protokoll i rannsakningsmålet, vilket protokoll sedermera överlämnas till uppfostringsanstalten.

Det torde vara allmänt bekant, att den fullständighet i rannsakingen, som enligt 1820 års kungl. brev ansetts önskvärd, i regel icke stått att vinna. Den tilltalade blir vanligen hörd angående sin uppfostran och sina innehavda anställningar samt förut undergångna bestraffningar, men någon skyldighet för domstolen att närmare efterforska, på vilket sätt den tilltalade skött sig i hemmet eller sin anställning, finnes icke domstolen ålagd, och sådant skulle också i regel överstiga domstolens möjligheter. Det är också erfarenheten därom, som

föranlett ovan antecknade föreskrifter om obligatorisk förundersökning, då villkorlig straffdom eller tvångsuppfostran kan följa. Medan sålunda i regel rannsakningsprotokoll angående personer, rörande vilka villkorlig straffdom eller tvångsuppfostran kan ifrågakomma, innehålla relativt fullständiga och i möjlig mån kontrollerade uppgifter rörande en tilltalad persons föregående, bliva sådana protokoll beträffande andra tilltalade mera torftiga och innehålla, förutom uppgift om av den tilltalade eventuellt undergångna tidigare bestraffningar, endast kortfattade uppgifter av de tilltalade själva. Givetvis kunna dock protokollens sakuppgifter om brotten, särskilt i fall då flera äro tilltalade i samma mål, ofta innehålla viktiga upplysningar om de tilltalades sysselsättning och umgänge.

Beträffande ungdomsförbrytare, som ej anses böra undergå tvångsuppfostran och vilka numera överlämnas till särskilda straffanstalter, torde enligt utskottets förmenande föreligga samma behov som för tvångsuppfostringsanstalterna att erhålla för individuell behandling av dessa fångar viktigare uppgifter om deras föregående. I fråga om övriga dömda personer torde de personliga uppgifterna i rannsakningsprotokollet, sådana de enligt ovan angivna föreskrifter antecknats eller i övrigt framgå av det förevarande brottets beskaffenhet, mera sällan vara av avgörande betydelse för den individuella fångbehandlingen. Särskilt beträffande de talrika återfallsförbrytarna torde gälla, att fångvårdsanstalterna själva besitta långt mera givande material för en sådan behandling än vad rannsakningsprotokollen utgöra.

Vad härefter angår de villkorligt dömda har utskottet ansett sig böra erinra därom, att vid några av de större rådhusrätterna till övervakare i regel förordnas de personer, som omhänderhaft förundersökningen. En sådan övervakare äger redan på förhand noggrann kunskap om den dömdes person samt genom den tilltalades beredvilliga erkännande, något som utgör förutsättning för villkorlig dom, jämväl om omständigheterna vid brottet. I andra fall förordnas som övervakare särskilda personer, vilka genom sin ställning till den dömda jämväl äga sådan kännedom. Övervakarne bruka på många håll beredas tillfälle att å rättens expedition taga del av protokollet. Även beträffande villkorligt frigivna tagas i stor utsträckning övervakare bland sådana personer, vilka förut äga personlig kännedom om den tilltalade. Något allmänt behov av särskilda protokollsutskrifter för övervakare torde såunda icke föreligga, och i denna del av ärendet torde ytterligare utredning vara erforderlig.

Med de nu anförda synpunkterna har utskottet icke velat motsätta sig det i motionen framförda och av första kammaren biträdda önskemålet, men utskottet har å andra sidan icke kunnat underlåta att uttala en bestämd erinran mot någon allmän eller alltför omfattande skyldighet för domstolarna att till fångvårdsanstalterna expediera rannsakningsprotokoll rörande de dömda. Medan på riksdagens begäran igångsatts en nu pågående undersökning rörande förenklingar och besparingar i statsförvaltningen, bör riksdagen själv icke utan verkligt behov göra framställning om sådant mångskriveri, vartill ett bifall av

motionen lätt kan leda. Givetvis böra noga tillvaratagas de möjligheter, som finnas för att i nu angivet syfte tillgodogöra sig redan förefintliga utskrifter. Utskottet tillåter sig även draga i tvivelsmål, huruvida fångvårdsanstalternas personal kan vid sidan av nu åliggande uppgifter medhinna att ingående taga del av digra rannsakningsprotokoll. Då emellertid även utlåtandet från första kammarens utskott innehåller vissa reservationer mot godtyckliga rekvisitioner av rannsakningsprotokoll till tunga för domstolarna och kostnader för det allmänna, har utskottet ansett sig kunna tillstyrka andra kammaren att oförändrat biträda det av första kammaren fattade beslutet. Enligt nämnda beslut böra rannsakningsprotokollen tillhandahållas "i lämplig utsträckning", och det torde vara önskvärt, att Kungl. Maj:t, innan slutliga bestämmelser utfärdas, inforrdar yttrande jämväl från statens besparingskommitté.

Med åberopande av det anförda får utskottet hemställa,

att andra kammaren måtte biträda det av första kammaren fattade beslutet.

Stockholm den 16 maj 1925.

På utskottets vägnar:

J. H. BLOMQUIST.

Närvarande vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet: herrar *Blomquist*, *Norling*, *Rudén*, *Olsson* i Hov, *Eriksson* i Västbro, *Norsell*, *Svedman* och *Ahl*.

Till Riksdagens första kammarens första tillfälliga utskott.

Sedan Kungl. Maj:t under den 20 februari 1925 anbefallt fängvårdsstyrelsen att till riksdagens första kammarens första tillfälliga utskott avgiva utlåtande över herr Alfred Petréns i första kammaren väckta och till utskottet remitterade motion angående skyldighet för domstolarna att överlämna rättegångsprotokoll till fängvårdsanstalterna och till de villkorligt dömdas övervakare, får styrelsen i sådant avseende anföra följande.

Såsom motionären erinrat, har fängvårdsstyrelsen sedan längre tid tillbaka haft uppmärksamheten fäst vid vikten att, för åstadkommande av en så vitt möjligt individuell fängbehandling till den dömdes upprättelse, äga kännedom om hans tidigare levnadsförhållanden och de närmare omständigheterna vid hans brott. Vad i sådant avseende kan inhämtas genom de ofta kortfattade eller transumerade utslag, som i brottmål komma fängelsemyndigheterna till handa, genom prästbetyg och skriftliga underrättelser från fångarnas hemorter samt genom deras egna mer eller mindre trovärdiga uppgifter, antecknas i huvudsakliga delar i fångelsernas kyrkoböcker och samlas dessutom vid centralanstalterna, dit fångar med längre strafftider sammanföras från skilda delar av riket, i särskilda journaler eller biografiböcker, i vilka jämväl inflyta meddelanden om fångens karaktär och sinnesriktning, uppförande under strafftiden samt utsikter till försörjning vid avgangen. Fängvårdsstyrelsens arbetsordning för fängvårdsstaten föreskriver i berörda avseenden, att de uppgifter, som i kyrkoboken skola införas beträffande fångarnas personliga förhållanden, böra givas den form att därav framgår en kortfattad levernesbeskrivning över fången, särskilt i vad som kunnat föranleda brottet, ävensom att vid centralfångelser och vid s. k. ungdomsfångelser skola föras biografiska anteckningar enligt särskilt formulär (bil. I). Vidare har styrelsen genom skrivelse den 2 maj 1924 förordnat, dels att, i händelse fånge söker nåd eller villkorlig frigivning, en avskrift av hans levernesbeskrivning, det s. k. biografibladet, skall bifogas den ingående ansökningen, dels ock att biografibladet skall, när fånge frigives, insändas till styrelsens sociala avdelning för att därstädes förvaras och vid den frigivnes eventuella återfall i brott på rekvisition tillhandahållas vederbörande fängvårdsanstalts föreståndare.

Det är emellertid uppenbart, att oförmålda biografiblad mången gång skulle kunna väsentligen fullständigas, om fångelseförvaltningen allmännare än nu är fallet hade tillgång till de noggrannare och mera tillförlitliga uppgifter, som hämtas ur rannsaktionsprotokollen i den dömdes mål. För fångens rätta behandling och fostran skulle den sålunda vidgade kännedomen om hans föregående levnad och personliga egenskaper, om brottslighetens orsaker och om de närmare omständigheterna vid brottets begående, få avsevärd betydelse. I betraktande härav var det som styrelsen gjorde sin i motionen åberopade framställning till Kungl. Maj:t den 26 oktober 1900. Styrelsen, som icke ville ifrågasätta någon allt för betungande skyldighet för domstolarna, begränsade sitt förslag om rannsaktionsprotokollens överlämnande till att gälla dem, som dömts till straffarbete på livstid eller på bestämd tid över två år.

De senaste årtiondena hava medfört ändrade förhållanden, som i viss mån påkalla en förskjutning av den sålunda uppdragna gränsen. Visserligen kan styrelsen ej finna såsom regel nödvändigt, att protokollen tillhandahållas i varje mål, även där det ådömda straffet är jämförelsevis kort och fördenskull i allmänhet avtjänas å fängelse närmare den dömdes hemort, varest upplysningar om hans tidigare levnad och vandel lättare stå till buds. De kortaste strafftiderna, som kunna häntyda på en brottslighet av mer tillfällig art, torde ej heller annat än undantagsvis kräva eller medgiva en så pass ingående påverkan, att ett studium av rättegångsförhandlingarna därvid skulle få betydelse.

Annorlunda förhåller det sig, då brottet är av allvarigare beskaffenhet och därför försonas med ett kraftigare utmätt straff. För att söka återföra den dömda till självbesinning och upprättelse måste här vidtaga ett allvarligt arbete, grundat på en så vitt möjligt tillförlitlig kännedom om fången. Vid de längre strafftiderna har fängelsemyndigheten dessutom att taga i betraktande fångens strävan att genom nåd eller villkorlig frigivning få tiden ned-satt och bör således vara beredd att för ansökningar i dylikt syfte avgiva utlåtanden, vilkas innehåll kunna bliva i hög grad beroende av vad under rannsakingen framkommit.

Med hänsyn härtill och då, vad angår villkorlig frigivning, den som söker dylik förmån skall hava avtjänat minst ett år av strafftiden, finner styrelsen angeläget, att vid fängelset finnes tillgång åtminstone till de viktigare delarna av rannsakingshandlingarna beträffande en var till straffarbete eller fängelse dömd person, vilkens strafftid uppgår till minst ett år. Förut omförmälda särskilda levernesbeskrivningar rörande fångar vid centralfängelserna skola enligt styrelsens bestämmelser obligatoriskt föras för den, som undergår straffarbete i ett år eller längre tid. För övriga fångar, jämväl de i straffängelser och kronohäkten intagna, skola dylika beskrivningar föras allenast i den mån omständigheterna påkalla och medgiva. Helt visst kan befinnas erforderligt att i särskilda fall inhämta noggrannare underrättelser jämväl i fråga om fångar med strafftid under ett år. En hel grupp av sådana fångar utgöres av ungdomsfängelsernas personal, därom styrelsen förordnat, att samtliga vid dessa anstalter intagna yngre brottslingar skola biograferas. Det har visat sig, att redogörelsen för dessa ungas brottslighet, sådan den återfinnes i rättens protokoll, ofta kompletterar och rättar den bild av fången, som till en början framträtt. På grund härav anser styrelsen önskligt, att fängelsemyndighets befogenhet att få sig tillställda rannsakingshandlingarna eller vissa delar därav, om den ock i regel begränsas till de mål, där strafftiden är minst ett år, dock må kunna för särskilda fall utsträckas så långt myndigheten finner nödvändigt.

De upplysningar, fängelsemyndigheten behöver hämta ur protokollen, avse, såsom av det ovan sagda framgår, den dömdes karaktär och personliga förhållanden mera än själva sakutredningen. I vidlyftigare mål, exempelvis rörande förhållanden av affärsteknisk art eller av sådan speciell beskaffenhet i övrigt, att utredningen därutinnan saknar större betydelse för fängelsets syften, torde därför av protokollen endast behövas lämpligt transumt, innefattande vad som är av vikt för ett bedömande av den tilltalades person, såsom uppteckningen av hans levnadsomständigheter, redogörelsen för verkställd förundersökning, där sådan skett, den tilltalades eget svaromål och dylikt jämte utslagen i deras helhet. Skulle domaren finna ändamålsenligare att tillställa fängelset en promemoria rörande de för fångens behandling betydelsefulla momenten, kunde måhända ett dylikt tillvägagående i många fall vara å

ömse sidor att föredraga. Det bör ej förgätas, att, där rannsakningshandlingarna äro omfattande, deras studium kan kräva mycket arbete; och det kan befaras, att om vid ett större fängelse samtidigt hopas ett antal omfångsrika akter, vederbörande tjänstemän bliva urståndsatta eller finna allt för betungande att ur dem inhämta de upplysningar, som avsetts. Även häri ligger ett skäl till inskränkning.

Vad angår motionärens förslag, att där villkorlig straffdom med efterföljande övervakning ådömts, utskrift av rättegångsprotokollen borde överlämnas till övervakaren, synes en dylik anordning mindre påkallad. Ej heller kan styrelsen finna behöfligt, att tillsyningsmannen för en villkorligt frigiven erhåller utskrift av rannsakningshandlingarna. Ett åliggande för domstolarna att tillhandahålla dylika utskrifter måste anses alltför betungande i förhållande till det gagn, som därmed vunnas. I de flesta fall torde nämligen såsom övervakare eller tillsyningsman utses någon person i den villkorligt dömdes eller frigivnes hemort, vilken på förhand äger erforderlig kännedom om skyddslingens förhållanden. Det lär för övrigt ej vara för övervakningsuppdragets fullgörande lika nödvändigt som för straffbehandlingen inom fängelset att känna rannsakningsmålet detaljer. I fråga om skyddslingens levnadsförhållanden bör i allt fall vara tillfyllest, att rapporten om förundersökning för den villkorligt dömda och biografibladet för den villkorligt frigivne tillställas den som åtager sig hans övervakande eller tillsyn. Skulle omfattande rannsakningshandlingar lämnas övervakare och tillsyningsmän, vilka funne sig moraliskt förpliktade att genomläsa protokollen, kunde detta måhända öka svårigheten att erhålla för uppdragen villiga enskilda personer, på samma gång som en viss risk uppkomme att handlingarnas innehåll — av oaktsamhet eller obehänsksamhet — finge en mindre önskvärd spridning, som kunde till den dömdes skada utnyttjas i sensationssyfte.

Vid protokollens tillhandahållande bör givetvis tillses, att förfarandet i möjligaste mån underlättas för domstolarna. Där rannsakningsmålet blivit av hovrätt eller kammarrätten eller av Kungl. Maj:t slutligen avgjort, torde således det exemplar av protokollet, som finnes hos domstolen förvarat, kunna till fängelset utlämnas. Då klagan ej förts över första domstolens utslag, bör till lättnad av utskriftsbesväret genom särskild bestämmelse kunna, på sätt Göta hovrätt i utlåtande över fängvårdsstyrelsens skrivelse den 26 oktober 1900 föreslagit, ordnas vare sig så, att den häktade, om han avgiftsfritt erhållit protokoll åt sig utskrivna, skall vara skyldig ställa dem till fängelsemyndigheternas förfogande, eller på det sätt att de rannsakningsprotokoll, som lämnats allmän åklagare, bliva för ändamålet tillgängliga. Först när dessa möjligheter ej stå till buds, må domstolen vara skyldig att ombesörja ny utskrift eller lämna transumt av protokollen. Då fullständiga rannsakningshandlingar redan nu skola tillhandahållas i samband med behandlingen av ansökningar om nåd eller villkorlig frigivning, skulle sannolikt den nya föreskriften endast mera sällan medföra en ökning i domstolens arbete.

De till fängvårdsanstalterna ingående rannsakningshandlingarna böra vid den dömdes avgång från fängelset insändas till fängvårdsstyrelsen och där samlas i ett särskilt arkiv, varifrån de sedermera kunna på begäran utlämnas vare sig till fängelsemyndighet, om den frigivne återfaller i brott, eller till domstol eller åklagare.

På grund av vad salunda anförts, får styrelsen i anslutning till sin underdaniga framställning den 26 oktober 1900 uttala, att styrelsen finner för fängvårdens syften av vikt, att domstolarna i den ordning, Kungl. Maj:t finner

lämpligen kunna ske, ställa till fängelsemyndigheternas förfogande, på av dem gjord rekvisition, antingen rannsakningsprotokollen i deras helhet eller i de delar, som tjäna till upplysning om den dömdes karaktär och personliga förhållanden, jämte fullständiga utslag eller ock en sammanfattande promemoria i mål rörande *dels* samtliga till straffarbete eller fängelse på tid av minst ett år dömda personer, *dels ock* på kortare tid dömda i de särskilda fall, där fängelsemyndigheten prövar kännedomen om protokollen erforderlig för fängelsebehandlingen.

I detta ärendes behandling hava jämte undertecknad överdirektör samt byråcheferna Sandell och Sidenbladh deltagit fängvårdsfullmäktige riksdagsmännen Anderson i Råstock och Åkerman.

Stockholm den 5 mars 1925.

Viktor Almquist.

Henry Lindberg.

Bil. 2.

Till Riksdagens första kammares första tillfälliga utskott.

Med anledning därav att det lämnats föreningen Sveriges Häradshövdingar tillfälle att inkomma med utlåtande över motionen nr 180 angående skyldighet för domstolarna att överlämna rättegångsprotokoll till fängvårdsanstalterna och till de villkorligt dömdes övervakare, får föreningens styrelse härmed äran anföra följande.

Om det förefinnes ett verkligt behov för fängvårdsanstalterna att äga tillgång till rättegångsprotokollen, torde åtgärder böra vidtagas för detta behövsfyllande, men då protokollens tillhandahållande för vederbörande domare medföra både kostnader, som kunna vara rätt betungande, och arbete, som kan verka störande för andra expeditionsgöromål, synes det vara allt skäl, att det noga prövas i vilken omfattning protokollen behövas, och detta desto hellre som motionen i detta avseende ställer anspråken vida utöver vad fängvårdsstyrelsen i dess underdåniga skrivelse den 26 oktober 1900 velat göra gällande.

Såsom skäl för protokollens tillhandahållande anföres i främsta rummet behovet av kännedom om fångens föregående levnad och miljöförhållanden samt hans personliga egenskaper, i sammanhang varmed anmärkes, att bristande kännedom härom motverkar strävandet att genomföra en såvitt möjligt individuell fängelsebehandling. Frånsett grövre brottmål, där mera ingående undersökningar kunna förekomma, och mål, där förundersökning ägt rum, innehålla emellertid protokollen i nämnda avseenden i allmänhet knappast mer än vad den till-

talade själv uppgivit om sig, och den kännedom om dennes karaktär och föregående liv, som kan vinnas under domstolsförhandlingarna och vilken förmedlas genom protokollets kortfattade referat, torde bli betydligt ytligare och mindre värdefull än den kännedom, som en fängvårdsman kan förvärva sig under en längre tids tillsyn. Att för nu nämnda syfte vidtaga så omfattande åtgärder, som utskrivande av samtliga protokoll i alla mål, i vilka dömts till urbota bestraffning, synes därför medföra alltför stort arbete och kostnad för ett i regel ganska obetydligt resultat.

Det har vidare anförts, att bland fängvårdspersonalen den uppfattningen skulle vara allmän, att det för bedömandet av fångens karaktär och för möjligheterna att kunna moraliskt påverka honom vore nödvändigt att redan från början av strafftiden äga kännedom om alla de objektiva data, som rättegångsprotokollen innehålla. Detta förefaller dock att vara ett väl överdrivet påstående, och det må betvivlas, att fängvårdstjänstemännen skulle annat än i undantagsfall ägna protokollet ett så ingående studium, som detta påstående förutsätter.

Med hänsyn till de invändningar, som styrelsen sålunda ansett sig böra från sin synpunkt framställa, vill styrelsen, under förutsättning att skrivelse i motionens syfte beslutas, för sin del förorda,

1) att, i huvudsaklig överensstämmelse med vad Göta hovrätt i sitt yttrande i anledning av fängvårdsstyrelsens förut omnämnda underdåniga skrivelse föreslagit, föreskrifter utfärdas dels att häktad, som vill komma i åtnjutande av förmånen att erhålla protokoll åt sig utskrivna utan avgift, skall vara underkastad skyldighet att ställa dem till fängelsemyndigheternas eller, då villkorlig straffdom meddelats, till övervakares förfogande, dels att jämväl protokoll, som lämnats allmän åklagare i mål, där han fört talan, skola vid påfordran hållas fängelsemyndigheterna, respektive övervakare tillhanda;

2) att i de fall, då protokoll icke kunna på nyss nämnt sätt erhållas, vederbörande fängelsemyndighet må rörande fånge, som är dömd till minst ett ars straffarbete, likasom vederbörande övervakare i fråga om villkorligt dömd person äga att på därom gjord framställning utbekomma transumt av protokoll i den mån det innehåller uppgifter om den tilltalades föregående liv och personliga förhållanden;

3) att vederbörande fängelsemyndighet och övervakare må äga att utbekomma protokoll i övriga fall och i större omfattning än nu är sagt endast i den mån särskilda omständigheter därtill föranleda och närmare angivas; samt

4) att, om särskilt protokoll måste utskrivas åt fängelsemyndighet eller övervakare, expeditionslösen härför skall erläggas i likhet med vad nu gäller för kronan i sak, som härflyter från statens affärsverksamhet eller angår kronans rätt till fastighet. Vad angår övervakare, torde lösen lämpligen kunna uttagas på sätt är stadgat rörande part, som åtnjuter fri rättegång.

Uppsala den 7 mars 1925.

För styrelsen för Föreningen Sveriges Häradshövdingar:

Axel Olivecrona.

Bil. 3.

Till Riksdagens första kammarens första tillfälliga utskott.

Med anledning av undertecknad givet tillfälle att få avgiva yttrande rörande motionen i första kammaren nr 180 angående skyldighet för domstolarna att överlämna rättegångsprotokoll till fängvårdsanstalterna och till de villkorligt dömdas övervakare, får jag härmed vördsamt anföra följande, som avser villkorligt dömda.

Motionärens förslag att avskrift av rättegångsprotokoll böra överlämnas till den villkorligt dömdes övervakare önskar jag på det livligaste få instämma uti. Motionären har anfört, att övervakaren »behöver få så noggrann kännedom som möjligt om den villkorligt dömdes för att kunna påverka honom till hans förbättring och vidtaga de lämpligaste åtgärderna ifråga om honom». Erfarenheterna hava under den gångna tiden både före och efter ikraftträdandet av nu gällande lagstiftning rörande villkorligt dömda i fullaste mått visat, huru angeläget det är att äga tillgång till sådana handlingar, som klarlägga såväl den förövade förseelsen som den dömdes personliga förhållanden. Det är nämligen till dessa faktiska meddelanden, som övervakaren måste anknyta sig vid utövandet av sin funktion som övervakare. Denne äger icke på sätt som förhållandet är med de i straffanstalt förvarade i och genom de yttre förvaringsåtgärderna hjälpmedel att utan andras utifrån kommande inflytelser kunna lära känna och påverka den dömdes. Övervakaren har sin klient ute i friheten och måste räkna med påverkningar å denne från många olika håll. Skall övervakaren därför verkligen något uträtta, måste han äga tillgång till ovan berörda hjälpmedel: rättegångsprotokoll och förundersökning, så att han är i stånd att vinna ingående kännedom om sin klient. På denna kännedom har han sedan att bygga de åtgärder, som han vidtager för att förtjäna namnet »övervakare».

Ehuru jag ansett mig endast böra beröra denna enda sak, torde det dock medgivas mig att bringa i erinran, huru som man under senare tid synes vilja giva större utrymme än förr åt den personliga övervakningstanken ifråga om flera grupper av personer, vilka för förseelser eller motsvarande blivit omhändertagna. Såsom exempel må hänvisas till lag angående behandling av alkoholister, angående brottslig ungdom och kommitterades förslag till ny lagstiftning rörande lösdrivares behandling. Vid sådant förhållande synes den av motionären hävdade principen om tillgång till resp. rättsförhandlingar eller motsvarande för de frivilliga eller av stat och kommun anlidade personliga krafterna vara förtjänt av allt beaktande.

Stockholm den 20 mars 1925.

Aug. Wirén.